

СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ЗБАЛАНСОВАНOSTІ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ ЗА ВИДАМИ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

К.В.Сіренко,

кандидат економічних наук,

доцент кафедри статистики

*ДВНЗ “Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана”*

В умовах незбалансованості структури економіки країни, надмірної енергота ресурсомісткості видів діяльності, низької конкурентоспроможності продуктів та занепаду науково-технічного і високотехнологічного потенціалу аналіз структури та збалансованості зовнішньої торгівлі за видами економічної діяльності є особливо актуальним.

Метою статті є надати характеристику сучасної зовнішньої торгівлі України та проаналізувати збалансованість її за видами економічної діяльності.

З моменту одержання незалежності Україна встановила курс на підвищення відкритості економіки [4]. Якщо за період 2006-2009 рр. середнє щорічне значення експортної квоти становило близько 46%, то за останні три роки (2009-2012 рр.) відношення експорту до ВВП становило в середньому 50,5%, що свідчить про посилення залежності держави від світових ринків [1].

В товарній структурі експорту нашої країни вагомих змін не відбулось: переважають недорогocінні метали та вироби з них, продукти рослинного походження, мінеральні продукти та машини й обладнання. Однак у 2012 р. порівняно з 2011 р. зросла частка продуктів рослинного походження на 5,3 в.п. та зменшилася частка мінеральних продуктів на 3,9 в.п.

Товарна структура імпорту теж неістотно змінилася: переважають недорогocінні метали та вироби з них, машини й обладнання, мінеральні продукти та продукція хімічної промисловості. Рівень імпоротної квоти останні роки теж досяг критичного рівня. Якщо за період 2006-2009 рр. середнє щорічне значення імпоротної квоти становило близько 51%, то за останні три роки (2009-2012 рр.) відношення імпорту до ВВП становило в середньому 55,4%, що свідчить про посилення імпортозалежності держави.

Аналіз структури експорту та імпорту за видами економічної діяльності показав, що в країні протягом 2010-2011 рр. серед галузей, які виробляють товари, орієнтованими на експорт є переважно галузі переробної

Сіренко К.В.

промисловості, частка експорту яких становила 83,3% у 2011 р., а серед галузей, які виробляють послуги, – діяльність транспорту та зв'язку, частка експорту якої становила 69,3% у 2011 р.

Структурні зрушення у 2011 р. порівняно з попереднім роком були несуттєвими і показали зменшення частки експорту продукції переробної промисловості на 1,5 в.п. переважно за рахунок збільшення частки експорту продукції сільського господарства та добувної промисловості. Щодо структурних зрушень імпорту, то, навпаки, за відповідний період частка імпорту продукції переробної промисловості збільшилася на 1 в.п. переважно за рахунок зменшення частки імпорту продукції сільського, рибного господарств та добувної промисловості, табл. 1.

Таблиця 1

Структура та структурні зрушення експорту та імпорту
за видами економічної діяльності України за 2010-2011 рр.

Вид економічної діяльності	Структура експорту, %		Структурні зрушення, в.п.	Структура імпорту, %		Структурні зрушення, в.п.
	2010р.	2011р.		2010р.	2011р.	
Сільське господарство	7,6	8,1	+0,5	2,8	2,3	-0,5
Рибне господарство	0,0	0,0	0,0	0,7	0,5	-0,2
Добувна промисловість	6,7	7,6	+0,9	27,1	26,9	-0,2
Переробна промисловість	84,8	83,3	-1,5	69,1	70,2	+1,0
Виробництво та розподілення електроенергії, газу та води	0,4	0,7	+0,2	0,0	0,0	0,0
Будівництво	0,4	0,3	-0,1	0,2	0,2	-0,1
Усього товари	100,0	100,0	0,0	100,0	100,0	0,0
Торгівля	0,4	0,4	0,0	1,1	1,2	+0,1
Діяльність готелів та ресторанів	9,4	9,3	0,0	11,3	13,0	+1,7
Діяльність транспорту та зв'язку	68,7	69,3	+0,6	48,6	45,5	-3,2
Фінансова діяльність	4,1	2,6	-1,4	11,8	10,3	-1,5
Операції з нерухомим майном, оренда	14,1	15,2	+1,2	19,9	21,6	+1,7
Державне управління	0,2	0,1	0,0	2,2	2,7	+0,4
Освіта	0,4	0,3	-0,1	0,1	0,1	0,0
Охорона здоров'я	0,6	0,5	-0,1	0,4	0,4	0,0
Виробництво послуг у сфері культури та спорту	2,3	2,2	0,0	4,6	5,3	+0,7
Усього послуги	100,0	100,0	0,0	100,0	100,0	0,0

Серед видів діяльності, які виробляють послуги, найбільша частка ВВП у валовому випуску України після галузі торгівлі належить діяльності транспорту та зв'язку (53,2% у 2011 р.). Частка експорту діяльності транспорту та зв'язку протягом 2011 року збільшилася на 0,6 в.п., а частка операцій з нерухомим майном – на 1,2 в.п., переважно за рахунок зменшення частки експорту фінансової діяльності на 1,4 в.п. Частка імпорту діяльності транспорту та зв'язку зменшилася за 2011 р. на 3,2 в.п. за рахунок збільшення частки імпорту діяльності готелів та ресторанів та операцій з нерухомим майном на 1,7 в.п. відповідно.

За даними Держстату України [2; 6] проаналізовано показники збалансованості зовнішньої торгівлі за видами економічної діяльності, табл. 2.

Таблица 2

Аналітичні показники результатів зовнішньої торгівлі за видами економічної діяльності в Україні за 2011 р.

Вид економічної діяльності	Сальдо зовнішньої торгівлі, млн. грн.	Рівень імпорتنної залежності, % до ВВП	Рівень експортної відкритості виду діяльності, % до ВВП	Коефіцієнт покриття імпорту експортом, разів
Сільське господарство	30938	14,1	41,1	2,9
Рибне господарство	-3108	593,1	24,9	0,0
Добувна промисловість	-144257	194,8	46,0	0,2
Переробна промисловість	-5625	167,3	165,4	1,0
Виробництво та розподілення електроенергії, газу та води	3823	0,1	7,2	48,8
Будівництво	790	3,0	4,8	1,6
Усього товари	-117439	116,5	97,1	0,8
Торгівля	-542	0,5	0,2	0,5
Діяльність готелів та ресторанів	236	79,9	81,6	1,0
Діяльність транспорту та зв'язку	45727	27,3	59,3	2,2
Фінансова діяльність	-5659	13,6	4,9	0,4
Операції з нерухомим майном, оренда	99	15,0	15,1	1,0
Державне управління	-2149	4,1	0,3	0,1
Освіта	270	0,1	0,5	5,2
Охорона здоров'я	271	0,8	1,4	1,7
Виробництво послуг у сфері культури та спорту	-1762	18,3	11,1	0,6
Усього послуги	36491	11,5	16,4	1,4

Аналіз показників збалансованості зовнішньої торгівлі за видами економічної діяльності, які виробляють товари, показав, що в Україні такі провідні галузі, як рибне господарство, добувна, переробна промисловості мають високий ступінь імпортозалежності у 2011 р. В цілому за галузями спостерігається негативне сальдо зовнішньої торгівлі (-117439 млн. грн. у 2011 р.). Воно сформувалося переважно за рахунок негативного сальдо в добувній промисловості. В цілому за галузями експорт покривав імпорт лише на 80%.

Щодо видів діяльності, які виробляють послуги, то в цілому за цими галузями сальдо зовнішньої торгівлі у 2011 р. було позитивним і становило 36491 млн. грн. (за рахунок діяльності транспорту та зв'язку з позитивним сальдо зовнішньої торгівлі у 45727 млн. грн.). Експорт покривав імпорт на 140%, переважно за рахунок послуг транспорту та зв'язку, освіти та охорони здоров'я. Проаналізуємо коефіцієнти еластичності випуску видів економічної діяльності від обсягів експорту та імпорту, табл. 3.

Таблиця 3

Коефіцієнти еластичності випуску від експорту та імпорту
за видами економічної діяльності України за 2011 р.

Вид економічної діяльності	Коефіцієнти еластичності випуску, %	
	від експорту	від імпорту
Сільське господарство	0,82	2,01
Рибне господарство	1,13	1,47
Добувна промисловість	0,62	0,77
Переробна промисловість	0,78	0,54
Виробництво та розподілення електроенергії, газу та води	0,31	5,79
Будівництво	2,76	3,27
Торгівля	2,96	1,67
Діяльність готелів та ресторанів	0,95	0,68
Діяльність транспорту та зв'язку	1,55	-7,92
Фінансова діяльність	-0,04	-0,11
Операції з нерухомим майном, оренда	0,85	1,63
Державне управління	-0,27	0,15
Освіта	-0,44	0,19
Охорона здоров'я	-2,41	2,12
Виробництво послуг культури та спорту	1,57	1,10

Аналіз показав, що значення коефіцієнтів еластичності випуску від експорту за видами діяльності, які виробляють товари, у 2011 р. були позитивними і найвищими у будівництві та рибному господарстві. Щодо коефіцієнтів еластичності випуску від імпорту за цими галузями, то вони теж були позитивними і найвищими виявилися у виробництві електроенергії, будівництві, сільському та рибному господарстві. Це свідчить про високий ступінь залежності цих видів діяльності від імпорту продукції.

У 2011 р. значення коефіцієнтів еластичності випуску від експорту виявилися від'ємними за деякими видами діяльності, які виробляють послуги, а саме: фінансова діяльність, державне управління, освіта та охорона здоров'я. Щодо еластичності випуску від імпорту, то значення коефіцієнту було від'ємним і найбільшим в діяльності транспорту і зв'язку (-7,92% у 2011 р.), що зумовлено скороченням обсягів імпорту цього виду діяльності.

Отже, для більшості видів діяльності, які виробляють товари і послуги, ринок зовнішньої торгівлі незбалансований, в основному за рахунок високого рівня імпортозалежності галузей та низької частки експорту у використанні ресурсів галузей, що вказує на подальший розвиток негативних тенденцій в зовнішній торгівлі країни. Це вимагає істотних кроків з боку керівництва країни для усунення диспропорцій та дисбалансу розвитку зовнішньої торгівлі за окремими видами економічної діяльності.

Використані джерела

1. Економічна статистика: Практикум. – Єріна А.М., Мазуренко О.К., Пальян З.О. – К.: ТОВ “УВПК “ЕксОб”, 2002. – 232 с.
2. Зовнішня торгівля України [стат. збірник] / відп. за випуск А.Фризоренко. – К. : Держстат України, 2013. – 99 с.
3. Сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua> – Назва з титулу екрана.
4. Статистика ринків: Підручник. – Манцуров І.Г., Бараник З.П., Головач А.В. та ін. – К.: КНЕУ, 2009. – 544 с.
5. Статистичний щорічник України за 2012 рік. / За ред. Осауленка О. Г. – К. : Держстат України, 2013. – 552 с.
6. Таблиці “витрати – випуск” в цінах споживачів за 2011 рік. [стат. бюл.] / відп. за випуск І. Нікітіна – К.: Держкомстат України, 2009. – 67 с.

Анотація

У статті проаналізовано сучасні тенденції, структуру та збалансованість зовнішньої торгівлі країни за видами економічної діяльності. Визначено основні проблеми розвитку зовнішньої торгівлі щодо поліпшення зовнішньоекономічної ситуації.

Ключові слова: імпорт, експорт, вид економічної діяльності, збалансованість зовнішньої торгівлі, імпортозалежність

Аннотация

В статье проанализированы современные тенденции, структура и сбалансированность внешней торговли страны по видам экономической деятельности. Определены основные проблемы развития внешней торговли для улучшения внешнеэкономической ситуации.

Ключевые слова: импорт, экспорт, вид экономической деятельности, сбалансированность внешней торговли, импортозависимость.

Summary

The article is devoted to the analysis of modern tendencies, structure and balance of foreign trade of the country by types of economic activity. The basic problems of development of foreign trade to improve the external economic situation are defined.

Keywords: types of economic activity, balance of foreign trade/

